

Verboden taal

Ruthline Margarita

VERBODEN TAAL

Een Antilliaans verhaal

NOORDBOEK

© 2025 Ruthline Margarita | uitgeverij Noordboek

Omslagontwerp en boekverzorging: Barbara Jonkers

Auteursfoto: Marie van der Heijden

ISBN 978 94 6471 397 8

NUR 320

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van uitgeverij Noordboek, Hellingbaas 1, 8401 JH Gorredijk, Nederland – info@noordboek.nl.

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk van de Forest Stewardship Council (fsc) mag dragen. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Noordboek is onderdeel van
20 leafdesdichten en in liet fan wanhoop bv

www.noordboek.nl

‘A good head and good heart are
always a formidable combination,
But when you add to that a literate
tongue or pen, then you have
something very special.’

— Nelson Mandela

INHOUD

PROLOOG 9

DEEL I CURAÇAO

Ik ben Yu, ik ben geboren	12
De Prinses Margrietschool	16
Koortsdromen	23
Wela parti di tata	26
Wela Didi	32
Opa Tat'i wesu	38
Bándariba	41
Afrikaans kind	44
Mama soltera	47
De kerk	51
Oogsten	55
Buurmeisje Sharine	59
Mi angel wardador	66
Crisis op het eiland	70
Nijlweg	75
Tante Adie	80
Een bijzonder uitje	84
Het boodschappenlijstje	87
Nan ta bai Hulanda	91

DEEL II HULANDA

Vaarwel	98
Naar het onbekende	104
Ontmoeting	109
Amsterdam-Zuid	111
Heimwee, een dodelijke ziekte	118
Zeg 'Mam'	122
Amsterdam Centrum	127
Heiligebad	130
Studentenopstand 1969–1970	135
Luxe	141
Uienboer	145
Het meisje met de bruine jas	149
Meisjes trouwen	153
Je hoort er niet bij	157
El-pa en stiefmam	159
Stiefbroers	161
Dansen	168
Huis van lichte zeden	174
M'a nasé	180
Moeder Martina in Hulanda	186

PROLOOG

EEN BEVRIJDING WAS het, toen het vliegtuig na een vlucht van tien uur met een zachte dreun landde. Als astronauten die voor het eerst het maanoppervlak betraden, zetten de passagiers voorzichtig de eerste stappen op de vliegtuigtrap om die af te dalen en vaste grond onder de voeten te voelen. De zon brandde en was als een oververhitte buitenkachel voelbaar en zichtbaar door de warmtekringen die vanonder de landingsbaan kleurrijk omhoogtrilden.

Marechaussees stonden in stijf gestreken uniformen rechtop in de hal opgesteld, alsof ze elk moment plichtsgetrouw voor een onzichtbare koninklijke delegatie moesten salueren, en bekeken de passagiers met norske blikken.

'Bondia, passport,' snauwden de ambtenaren die in de paspoortcontrolehokjes zaten, om na een korte fotovergelijking met een theatraal gebaar luid een stempel in de paspoorten te drukken.

De luchthaven was de afgelopen jaren gemoderniseerd. Er hingen nu overal grote reclameborden hoog aan de muren. De taxfree-zone leek op een Amerikaanse soapserie, met al die mooie dames met een lichte huidskleur, de make-up beschaafd aangebracht, in *zutzut* minirokjes, witte bloesjes erop, een rode of blauwe sjaal sierlijk om de slanke nekken geknoopt.

Het contrast tussen de warmte buiten en de met airco gekoelde gangen was enorm en een welkome luxe. Martina, Yu en Pancho keken hun ogen uit. De auto's reden af en aan, de autoramen wijd open met keihard salsa of merengue die uit de speakers galmde. Het vergde zelfbeheersing om niet met de heupen te draaien op die swingende muziek met uitdagende teksten.

Het was een wirwar van zwarte mannen en vrouwen – herkenning! – goed gekleed of in T-shirts met shorts. Ook stonden er veel witte, blonde eilandbewoners met rood verbrande wangen, schouders of kuitten vol afwachting naar de luchthavendeuren te turen. Men bewoog zich opgewonden heen en weer en zocht naar hun geliefden die net waren gearriveerd. Werden er tussen die enorme drukte familieleden en vrienden gesignaleerd, dan vielen ze elkaar met een enthousiaste gil of vreugdetranen in de armen. De kofferboys en *taxi gents* boden ietwat opdringerig hun services aan en reageerden geïrriteerd wanneer men niet inging op hun aanbod.

Er waren acht lange jaren voorbijgegaan. Het eiland oogde dor, de bomen, struiken en cactussen waren door de enorme hitte verschroeid en namen die grijs verbrande kleur aan en hingen er levenloos bij. Het had duidelijk een tijd lang niet geregend op het eiland. De geur van de warmte, vermengd met de wind en zoute zeelucht vanuit de noordkant, opende prikkelende herinneringsdeuren.

De engel *di den e palunan di lechi*, van tussen de melkbomen, en het wezentje van haar koortsdromen waren er ook, want abrupt hielp Yu stil, sloot haar ogen en luisterde aandachtig. ‘*Bon bini, ba jega kas* welkom je bent thuis,’ fluisterden ze zachtjes in haar oor.

De vele ‘*Bondia y konta bai*, goedendag en hoe gaat het’, die ze overal om hen heen hoorden, klonken in haar oren als het wuiven van palmbomen en het ruisen van de azuurblauwe zoute zee, en blijdschap omsloot haar. *Mi dushi Papiamentu*, dacht ze verrukt. *Mi idioma*, mijn taal.

Zo fijn, ze was echt terug na zoveel jaren, bevrijd uit de gevangenschap van haar diepste verlangen. Eindelijk thuis op het eiland van haar *kurason*, hart.

DEEL I

CURAÇAO

Ik ben Yu, ik ben geboren

YU, ZO NOEMDE iedereen mij. De reden was mijn broer Juny, toen een klein mager mannetje, twee jaar ouder dan ik, dat constant moest hoesten en met rode natte ogen en een snotneus door zijn jonge leven ging. Hij kon mijn naam niet uitspreken en brabbelde in zijn peutertaaltje ‘Yu’. Zo is het gekomen dat familieleden, vrienden en de burens de troetelnaam Yu voor mij hadden aangenomen. Toen ik ouder werd, was ik niet blij met die naam, want Yu betekent ‘kindje’ of ‘baby’ en ik voelde me met mijn vijf levensjaren al lang geen baby meer. Ik was ervan overtuigd dat ik al groot was, aangezien ik mijn moeder Martina dagelijks hielp in de huishouding met dweilen, afstoffen en kleren wassen, en luisterde daarom soms niet wanneer ze me met Yu aanspraken. Op mijn zesde kookte ik al rijst met gesmoorde kip en paste ik op de kleintjes – zusje Antji, broertjes Bèto en Rònchi.

Dat Yu-geroep van mijn oudere zus Chéla of mijn oudere broer Juny maakte me woest, vooral op school omdat ik een echte bangerik was en snel slachtoffer werd van pesterijen door buurtkinderen en klasgenoten. Zij schreeuwden: ‘Yu, hé *yuutjie*, kleintje’, kwamen aanrennen en sloegen me, om daarna hard lachend weg te lopen. Na schooltijd, als ik met broer Juny en zus Chéla en vele andere klasgenootjes en buurtkinderen dezelfde richting op liep, eenieder naar zijn of haar huis, in die ongelofelijk hete Curaçaose zon, waren de pesterijen het ergst. Maar wanneer

zus Chéla vond dat het voor mij te heftig werd, greep ze zo'n jongen of meisje bij hun kraag en sloeg ze zonder waarschuwing in elkaar, terwijl ze riep: '*Basta awor, basta*, genoeg nu, genoeg.'

Zus Chéla knokte als ze vond dat het moest en was nooit bang. Ook wanneer iemand ruzie zocht met broer Juny, die nota bene ouder was dan zichzelf, kwam ze tussenbeide en verdedigde ze hem als een moedertijger. Ze rolde en trok en beukte met jongens óf meisjes over de grond in de stoffige aarde. Alle kinderen op school en in de buurt waren bang voor haar en liepen met een boog om haar heen.

Na zo'n schooldag gingen we bezweet en puffend van de hitte op weg naar huis. We waren moe van de lessen en de warmte, en we sloften over straat op onze schoenen die grijs waren van de stof. Vijf dagen per week liepen we over de afgebrokkelde asfaltwegen en ongelijkmatige zandpaadjes. Automobilisten raasden gevaarlijk dicht langs ons heen en lieten ons in stofwolken proestend achter. Als het had geregend, werden we door die autobanden kletsnat gespat en verontwaardigd achtergelaten. Over steile paden liepen we, of wegen met grote keien en diepe kuilen. Voorbij fel geverfde huizen met de jaloezieën halfopen en de deuren stevig gesloten. Langs monumentale koloniale stenen huizen omgeven door grote veranda's met rieten eettafels en stoelen in nette onderhouden tuinen met tropische bloemen. Huizen die achter struiken en planten waren verscholen waar we nog net de kleuren van een muur, de ramen of het hek konden waarnemen.

Verschrikkelijk waren de huizen waar een weeïge geur omheen hing, door de slechte afvoer van de buiten-wc's of overvolle beerputten. Hier en daar passeerden wij krotjes met golvplaten, zinken daken, kapotte ramen en deuren, waar grote stukken plastic krampachtig de zon, wind en regen buiten tegenhielden, of huizen die eens heel mooi en verzorgd waren maar nu een autogarage en opslag voor oude auto's.

We slenterden langs de huizen waar geen hekwerk hun territorium omringde. Die met rottende muren, aangevreten door termieten, waardoor bij een stevige regenbui het huis ook vanbinnen nat werd. We wandelden voorbij het huis dat van hout gebouwd was maar waarvan de muurplanken niet meer op elkaar pasten. Dit soort huizen leken op het krotje waarin wijzelf woonden.

We renden ook achter elkaar langs woningen door de struikensteegjes vol *palu di lechi*, melkboom, een onkruid dat wild groeide en zich om alle andere planten en bomen heen verstrengelde. Zo marcheerden we met z'n allen als een kolonie zwarte mieren die werkten aan een nieuwe opdracht. Over open velden, langs cactus-*mondi*, cactusbos, en dividivibomen, heuvelafwaarts verder naar onze eindbestemming.

Vaak moesten we extra voorzichtig en rustig zijn als we langs de honden kwamen die aan een ketting op een erf vastzaten en wanhopig sprongen en wild blaften – eerder om te worden vrijgelaten dan om ons aan te vallen, maar we waren toch bang dat ze zouden losbreken. Er waren ook honden bij die zich gedroegen als de *kings of the jungle* en voor niets en niemand bang waren en los rondliepen. Wij bleven alert om niet door hen in de benen te worden gebeten, iets wat regelmatig gebeurde, waardoor sommige kinderen, maar ook volwassenen, met bijtewonden moesten thuisblijven. Haastig schoven we met een boog om de honden met schurft heen en pasten er goed voor op om geen ziektes of een tekenbeet op te lopen.

Er was geen andere weg, we moesten wel langs die valse beesten. Ze waren vals geworden door de vele afranselingen en slagen met een stok of staf die zij regelmatig van hun bazen kregen, of omdat ze werden gestenigd door de straatjongens. Voor die honden hielden we altijd een stok of een steen gereed in de hand. Als we ze naderden, zakten we snel naar de grond, zogenaamd om een steen op te rapen. De honden zagen deze

bewegingen en herkenden ze. Dan liepen ze bevend met de staart tussen de poten snel weg. Voor een korte tijd waren we dan ‘safe’ en konden onze weg vervolgen.

Op sommige erven lagen de meer luie honden rustig onder een auto te slapen om te schuilen tegen die ongenadige, hete zon. Ook de moederhonden met puppy’s trokken zich niets aan van de stoet lawaaierige schoolkinderen die elke dag weer voorbijliepen. Zij lagen rustig zich af en toe uit te rekken, te geeuwen en zichzelf schoon te likken in zooghouding zodat hun puppy’s volop konden drinken. Ze wachtten kalm totdat de zon achter de horizon was verdwenen en gingen dan pas op zoek naar eten. Net als wijzelf, trouwens. Zus Chéla, broer Juny en ik, die elke dag weer een soort van ‘op zoek’ gingen naar eten, hetzij bij ons thuis, waar we al wisten dat er weinig te eten was, maar vaker nog bij wela Didi.

Op weg naar het huis van wela Didi kwamen we ook langs de huizen van de buren, die lekker lui in hun hangmatten hingen tijdens hun siëstamoment. Langs het huis van buurvrouw Donna, een mooie zwarte, forse vrouw met grote gekleurde krulspelden in het haar en meestal gekleed in een wijde bloes met daaronder een spijker- of kakishort, waarin haar enorme ronde billen zich verrassend aftekenden, waar alle kinderen verbaasd naar staarden, over smoesden en om moesten giechelen. Buurvrouw Donna was elke dag bezig met de was. Of ze was haar kleren aan het ophangen of haalde het droge goed van de lijn. En als ze ons voorbij zag sluipen, riep ze elke dag weer: ‘*Muchanan bai kas, bai sosega, sali for di solo*, kinderen ga naar huis, ga rusten, ga uit de zon!’

Zonder te antwoorden liepen we door totdat we ver genoeg waren en zeker wisten dat ze ons niet kon horen. Dan imiteerden we haar teksten met een treiterig stemgeluid en clowneske gezichtsuitdrukkingen, gierden het uit van het lachen en liepen snel verder.